

ՀԵՌԱՌԻՍՈՒՑՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԵՎ
ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ
ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Արագացված դատաքննության կիրառման հիմքերը և առանձնահատկությունները

Դաս 8

Այս դասի (մոտիվացնող ներածական տեսանյութ+դասի տեքստ+բառարան+ինքնաստուգիչ հարցեր) յուրացման համար անհրաժեշտ է **240 րոպե / 4 ժամ:**

ՄՈՏԻՎԱՑՆՈՂ ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ՏԵՍԱՆՅՈՒԹ
(Հասանելի է Արդարադատության ակադեմիայի կայքի հեռաուսուցման բաժնում):

Քաղաքացիական դատավարության արդյունավետության ապահովման, գործի քննության ժամկետների և դատարանների ծանրաբեռնվածության նվազեցման տեսանկյունից, ի թիվս այլ ինստիտուտների, կարևոր նշանակություն ունի նաև արագացված դատաքննությունը, որը կարգավորվել է Օրենսգրքի նույնանուն վերտառությամբ 42-րդ գլխի շրջանակներում, որն ընդգրկում է 303-306-րդ հոդվածները:

Արագացված դատաքննության ինստիտուտը նոր չէ: Այն Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարություն է ներմուծվել դատաիրավական բարեփոխումների առաջին փուլի շրջանակներում 1998 թ. մայիսի 5-ին ընդունված Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի ընդունմամբ:

Մինչև 5 րոպե

Ուշադրությամբ կարդացե՛ք տեքստը (օգտվելով բառարանից) և այն յուրացնելուց հետո միայն անցե՛ք ինքնաստուգիչ հարցերին:

Մինչև 180 րոպե

Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեն 28.02.1984 թ. ընդունել է թիվ R/84/5 հանձնարարականը, որով սահմանել է պարտատիրոջ իրավունքների առավել արդյունավետ, ճկուն և արագ պաշտպանության կառուցակարգեր ներդնելու պահանջ: Փաստաթղթին կից սկզբունքներով նախատեսվում էր, որ քաղաքացիական դատավարությունում անհրաժեշտ է նախատեսել վեճի լուծումն արագացնող կոնկրետ կանոններ, որոնք թույլ կտան անհետաձգելի կամ անվիճելի դեպքերում թեթևացնել դատական ընթացակարգը, ապահովել խախտված կամ խախտման վտանգի տակ գտնվող իրավունքների առավել արագ պաշտպանությունը՝ ապահովելով այդ կատեգորիաների գործերով արդարադատության մատչելիությունն ու արդյունավետությունը: Նշված հանձնարարականի հիմնական սկզբունքների հաշվառմամբ էլ 1998թ.-ի ՀՀ քաղաքացիական դատավարության նախկին օրենսգրքում նախատեսվեց արագացված դատաքննության ինստիտուտը, որի էությունը գործող Օրենսգրքում ընդհանուր առմամբ չի փոփոխվել:

Ի տարբերություն դատավարության ավանդական ընթացակարգի՝ **արագացված դատաքննությունը վարույթի պարզեցված տեսակ է, որն օրենքով նախատեսված հիմքերի առկայության դեպքում դատարանի որոշմամբ իրականացվում է գրավոր (փաստաթղթային) ընթացակարգով (բացառապես դատավարության մասնակիցների ներկայացրած և գործում առկա փաստաթղթերի հիման վրա)՝ առանց դատական նիստ հրավիրելու կամ արդեն ընթացող գործի քննությունը դադարեցնելով (եթե նման որոշում կայացվում է**

դատական նիստում), որն ավարտվում է գործը լուծող վերջնական դատական ակտի կայացմամբ ու հրապարակմամբ: Նման վարույթի շրջանակներում դատարանը բանավոր ապացույցներ չի հետազոտում (կողմերին, վկաներին, փորձագետներին և մասնագետներին չի հարցաքննում), տեղազննություններ չի կատարում և դատական հանձնարարություններ չի տալիս, այլ սահմանափակվում է մինչև արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշում կայացնելու պահը կողմերի ներկայացրած բացատրությունների, առարկությունների և ապացույցների, ինչպես նաև գործում առկա փորձագիտական եզրակացությունների և այլ գրավոր նյութերի հետազոտմամբ ու գնահատմամբ:

Արագացված դատաքննությունը հիմնականում կիրառվում է այն գործերով, որոնք վերաբերում են չնչին գումարների բռնագանձման վերաբերյալ պահանջների (50000 դրամը չգերազանցող) կամ վիճահարույց չեն (հայցն ընդունվում է պատասխանողի կողմից, առարկություններ չեն ներկայացվում հայցի դեմ և այլն), ծանրաբեռնված չեն ապացուցման ենթակա հանգամանքներով և ապացուցողական նյութով: Արագացված դատաքննությունը կիրառվում է նաև այն դեպքերում, երբ գործին մասնակցող անձինք գրավոր համաձայնություն են ներկայացնում՝ գործով արագացված դատաքննություն կիրառելու վերաբերյալ կամ նախապես տեղեկացնում են դատարանին գործի քննությանը չմասնակցելու մասին:

Չնայած արագացված դատաքննության ինստիտուտում 2007 թվականին կատարվեցին որոշ փոփոխություններ, այնուամենայնիվ, այն լայն

պրակտիկ կիրառությունն այդպես էլ չունեցավ: Դա հիմնականում պայմանավորված էր տվյալ վարույթի ոչ պատշաճ իրավական կարգավորմամբ, ինչի մասին վկայում են օրենքում մի շարք գնահատողական և անորոշ հասկացությունների օգտագործումը, վարույթի տվյալ տեսակը կիրառելու թույլատրելիության պայմանների բացակայությունը և այլն¹:

Եվրոպական լավագույն փորձի ուսումնասիրության, առկա դատական պրակտիկայի, ինչպես նաև դատավորների հետ անցկացված քննարկումների և հարցումների ամփոփման հիման վրա գործող օրենսգրքի՝ արագացված դատաքննության ինստիտուտում կատարվել են մի շարք փոփոխություններ, որոնք, չփոփոխելով դրա էությունն ու հիմնական առաքելությունը, շատ ավելի դյուրին են դարձրել վարույթի տվյալ տեսակի պրակտիկ կիրառությունը և պարզեցված մյուս ընթացակարգերի հետ մեկտեղ էապես կարող են նպաստել դատարանների ծանրաբեռնվածության ինդրի լուծմանը և դատական պաշտպանության արդյունավետության բարձրացմանը:

Արագացված դատաքննության թույլատրելիության պայմանները և կիրառման հիմքերը.

Օրենսգրքի 303-րդ հոդվածը նախատեսում է, որ դատարանն իրավունք ունի կիրառել արագացված

¹Նախկին օրենսգրքում արագացված դատաքննության իրավական կարգավորման հիմնական թերությունների մասին առավել մանրամասն տե՛ս **Պետրոսյան Ռ. Գ.**, *Նշված աշխ.*, էջ 433-451:

դատաքննություն, եթե բացակայում է գործին մասնակցող անձանց, վկաներին, փորձագետին կամ մասնագետին հարցաքննելու, ապացույցը գտնվելու վայրում հետազոտելու կամ դատական հանձնարարություններ տալու անհրաժեշտություն: Տվյալ սահմանափակումը նախատեսվել է այն նույն նկատառումներով, որոնցով այն նախատեսվել է որպես պարզեցված վարույթը բացառող հանգամանք, ինչի մասին մանրամասն խոսել ենք նախորդ դասում:

Նույն հոդվածով նախատեսվել են արագացված դատաքննություն կիրառելու թվով յոթ հիմքեր, որոնցից յուրաքանչյուրի առկայության դեպքում դատարանը կարող է կիրառել արագացված դատաքննություն: Մասնավորապես սահմանվել է, որ գործը կարող է քննվել արագացված դատաքննության կարգով, եթե՝

1. ներկայացվել է նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկը չգերազանցող գումար բռնագանձելու վերաբերյալ պահանջ.
2. պահանջը հիմնված է գրավոր գործարքի վրա, և պատասխանողը չի վիճարկում դրա վավերությունը.
3. ներկայացվել է ալիմենտ բռնագանձելու վերաբերյալ պահանջ.
4. ներկայացվել է հաշվարկված և չվճարված աշխատավարձ և աշխատանքային հարաբերությունների հետ կապված այլ վճարումներ բռնագանձելու վերաբերյալ պահանջ.
5. գործին մասնակցող անձինք գրավոր տեղեկացրել են դատարանին դատաքննությանն իրենց չմասնակցելու մասին.
6. գործին մասնակցող անձինք գրավոր համաձայնություն են ներկայացրել գործով արագացված դատաքննություն կիրառելու վերաբերյալ.
7. գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերն անվիճելի են, և գործի լուծման համար

դատարանի կողմից անհրաժեշտ է պարզել բացառապես իրավունքի հարցեր, կամ պատասխանողն ընդունել է հայցապահանջները:

Ուշագրավ է, որ Օրենսգիրքը հրաժարվել է նախկին ՔԴՕ-ի 125-րդ հոդվածում առկա «գործի էությունից բխում է դրա անհապաղ քննության անհրաժեշտությունը» հիմքից՝ նկատի ունենալով գործնականում առանց արդար դատաքննության իրավունքը ոտնահարելու այն կիրառելու անհնարինությունը:

Հասկանալի է, որ արագացված դատաքննություն կիրառելու տվյալ հիմքի ներմուծումը պայմանավորված է եղել որոշ կատեգորիայի գործերով դատավարության մասնակիցների իրավունքների պաշտպանության անհետաձգելիությամբ, արդարադատության նպատակային գործողությունը երաշխավորելու և վերը հիշատակված հանձնարարականի պատվիրանները կատարելու անհրաժեշտությամբ:

Անհերքելի է, որ մի շարք դեպքերում ներկայացված պահանջներով դատարան դիմած անձին իրավական պաշտպանություն անհապաղ չտրամադրելը կարող է անդառնալի հետևանքներ ունենալ նրա և արդարադատության շահերի համար, անիմաստ դարձնել դատական պաշտպանության դիմելը, իմաստազրկել այդ գործի դատական քննության նշանակությունը՝ իրավունքի դատական պաշտպանությունը դարձնելով անարդյունավետ: Սակայն, կարծում ենք, որ նշված խնդիրները չպետք է լուծվեն արագացված դատաքննության կառուցակարգի միջոցով: Վերջինս նախատեսված չէ կողմերի «իրական» մրցակցության պայմաններում իրավունքի մասին վեճերը լուծելու համար, մինչդեռ հետաձգում չհանդուրժող գործերը մեծամասամբ

չեն կարող լուծվել՝ շրջանցելով ավանդական դատավարության մոդելը: Հետևաբար, դրանցով արագացված դատաքննություն կիրառելն անխուսափելիորեն կխախտի կողմերի՝ Սահմանադրությամբ և ՄԻԵԿ-ի 6-րդ հոդվածով երաշխավորված արդար դատաքննության իրավունքը: Փոխարենն ավելի նպատակահարմար կլինի օտարերկրյա փորձի հաշվառմամբ մտածել եվրոպական որոշ երկրների դատավարական օրենսդրություններով նախատեսված նախնական դատական պաշտպանության միջոցների ներդրման ուղղությամբ²:

Օրենսգրքով չեն նախատեսվել նաև նախկինում օրենքով սահմանված «հայցն ակնհայտորեն հիմնավորված է» և «հայցն ակնհայտորեն անհիմն է» հասկացությունները, քանի որ դրանք գնահատողական բնույթ ունեն, խիստ անորոշ են և հակասական մեկնաբանությունների տեղիք են տալիս³:

Ակնհայտ է մեկ բան՝ հայցը որպես «հիմնավոր» որակելու համար դատարանը ֆորմալ դատավարության բոլոր պահանջների և կողմերի դատավարական իրավունքների պահպանմամբ պետք է ստանա առնվազն հետևյալ հարցերի պատասխանները՝ 1) նման փաստական հանգամանքների առկայության դեպքում որքանո՞վ է իրավաչափ նման պահանջների ներկայացումը, 2) որքանո՞վ է պատշաճ նման պահանջներ կայացնող կողմը և

² Նախնական դատական պաշտպանության միջոցների լավ օրինակ կարելի է գտնել Նիդերլանդներում: Նախատեսված լինելով հրատապ դեպքերի համար՝ դրանք կարող են կիրառվել անձի դիմումով նախքան գործի հարուցումը: Այդ միջոցներից են նախնական դատական արգելքը և նախնական դատական հրամանը, որոնք ըստ էության միջանկյալ վճիռներ են և վեճն ըստ էության չեն լուծում, սակայն մինչև սովորական ընթացակարգով վեճի ըստ էության լուծումը ժամանակավորապես պաշտպանում են դատարանի դիմած անձի իրավունքները: Ավելի մանրամասն տե՛ս **M. van Hooijdonk & P. Eijssvoogel, Litigation in the Netherlands, Kluwer 2009, էջ 87:**

³ Արագացված դատաքննություն կիրառելու նշված հիմքերի վերլուծությունը տե՛ս Պետրոսյան Ռ. Գ., նշված աշխ., էջ 441-443:

այն կողմը, որին տվյալ պահանջը ներկայացվել է, 3) հայցի հիմքում դրված հանգամանքները և դրանք հաստատող ապացույցները բավարար են արդյոք գործով վճիռ կայացնելու համար, 4) այդ հանգամանքները և դրանք հաստատող ապացույցները արդյո՞ք անվիճելի են: Արագացված դատաքննության կանոնները կիրառելու համար նշված հարցերի պատասխանները պետք է «ակնհայտ» լինեն, չպահանջեն բարդ ապացուցողական գործողություններ և ստացվեն պատշաճորեն ձևակերպված և դատարան ներկայացված փաստաթղթերից, որոնց իսկությունը, վավերությունը և բովանդակությունը կասկած չի առաջացնում ո՛չ դատարանի և ո՛չ էլ կողմերի մոտ: Այլ կերպ ասած՝ պահանջի հիմքում ընկած փաստական հանգամանքները դատարանի կողմից պետք է որակվեն որպես անվիճելի:

Քանի որ Օրենսգիրքն արագացված դատաքննություն կիրառելու հիմքերին է դասել այն իրավիճակները, երբ գործով ապացուցման առարկայի կազմի մեջ մտնող փաստերն անվիճելի են⁴, և գործի լուծման համար դատարանի կողմից անհրաժեշտ է պարզել բացառապես իրավունքի հարցեր, «հայցն ակնհայտորեն հիմնավորված է» ձևակերպումն ըստ էության այլևս որևէ առաքելություն չունի:

Ինչ վերաբերում է «հայցն ակնհայտորեն անհիմն է» ձևակերպմանը, ապա նշենք, որ դրա բառացի մեկնաբանությունը թույլ է տալիս այդպիսին համարել այն հայցապահանջը, որի հիմքում դրված չեն օրենքով արժեքավորվող հանգամանքներ կամ թեև դրված են նման հանգամանքներ, սակայն դրանք չեն հաստատվում վերաբերելի և թույլատրելի ապացույցներով: ԴՆԽ-ի բնորոշմամբ հայցը պետք է համարել «ակնհայտ անհիմն»

⁴ Փաստն անվիճելի ճանաչելու հիմքերը նախատեսված են Օրենսգրքի 61-րդ հոդվածի 5-րդ մասով:

այն դեպքերում, երբ «հայցվորը չի ներկայացրել հայցապահանջը հիմնավորող ապացույցներ և այն չի կարող հիմնավորվել որևէ այլ ապացույցներով⁵»։ Կարծում ենք՝ նման մեկնաբանությունը, հենված լինելով դատական պրակտիկայում հանդիպող որոշ պարզ օրինակների վրա, գործերի մեծամասնությամբ կիրառելի չէ։ Թե՛ նախկին և թե՛ գործող կարգավորումների ուժով կողմն իր ապացուցելու և ապացույցներ ներկայացնելու պարտականությունը սկզբունքորեն կարող է իրականացնել վարույթի ողջ ընթացքում՝ մինչև գործի դատաքննությունն ավարտելը։ Նշվածը վկայում է այն բանի մասին, որ հայցապահանջը հիմնավորող ապացույցներ չներկայացնելն ինքնին արագացված դատաքննություն կիրառելու հիմք դիտարկելը սխալ է։

Հաճախ դատական պրակտիկայում հայցը որակվում էր ակնհայտորեն անհիմն նաև այն դեպքերում, երբ դատարանը ներկայացված ապացույցների հիման վրա գալիս էր հետևության, որ հայցվորը ոչ պատշաճ է՝ չունի պատասխանողին նման պահանջ ներկայացնելու իրավունք կամ դատարան դիմելու հիմք հանդիսացող շահագրգռվածություն։ Արագացված դատաքննության հիմքերը քննարկելիս առաջարկվում էր այդ իրավիճակը ևս նախատեսել հիմքերի կազմում, որը, սակայն, չընդունվեց։ Կարծում ենք, որ հայցվորի ենթադրյալ ոչ պատշաճությունը չի կարող հիմք հանդիսանալ ներկայացված և վարույթ ընդունված հայցն ակնհայտորեն անհիմն որակելու համար, եթե հայցվորի ոչ պատշաճությունը «ակնհայտ» չէ, վիճարկվում է

⁵ Տե՛ս ՀՀ դատարանների նախագահների խորհրդի 1999 թ. մարտի 27-ի թիվ 9 որոշումը «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 125-129 հոդվածներով նախատեսված արագացված դատաքննության ինստիտուտի կիրառման կարգի մասին», http://www.court.am/files/news/13_am.pdf: Ներկայումս չի գործում։

Նրա կողմից (հանդիսանում է վեճի առարկա), պահանջում է ներկայացված ապացույցների հետազոտում և գնահատում: Նման իրավիճակներում վեճը պետք է քննվի ու լուծվի դատարանի կողմից ֆորմալ դատավարության բոլոր պահանջների և կողմերի դատավարական իրավունքների պահպանմամբ, այլ ոչ պարզեցված եղանակով՝ արագացված դատաքննության կարգով: Նման իրավիճակներում «ակնհայտության» մասին խոսելն ավելորդ է: Այլ մոտեցման պարագայում կոպտորեն խախտվում է ՄԻԵԿ-ի 6-րդ հոդվածով երաշխավորված արդար դատաքննության իրավունքը, որը դատարան դիմած սուբյեկտին տալիս է արդարացի և հրապարակային դատաքննության բացարձակ հնարավորություն, այն դեպքերում, երբ քննվում է «իր գործը» (վեճը), «որոշվում են նրա քաղաքացիական իրավունքները և պարտականությունները» (այդ թվում՝ դրանց առկայությունը կամ բացակայությունը):

Հայցվորի ոչ պատշաճությունը հայցը «ակնհայտորեն անհիմն» որակելու հիմք կարող է հանդիսանալ միայն այն պարագայում, երբ հայցվորն ընդունում է իր ոչ պատշաճությունը և հրաժարվում է հայցից՝ դրանով իսկ հաստատելով իրավունքի մասին վեճի բացակայությունը: Սակայն նման դեպքերում դատարանը պետք է ոչ թե կիրառի արագացված դատաքննություն, այլ կարճի գործի վարույթը (Օրենսգրքի 182 հոդվ., մաս 1, կետ 7):

Արագացված դատաքննություն կիրառելը:

Արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին դատարանն առանձին ակտի ձևով կայացնում է որոշում, որը ոչ ուշ, քան կայացնելու հաջորդ օրն ուղարկում է գործին մասնակցող անձանց (304 հոդվ., մաս 1, 4):

Օրենսգրքի 304-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է կանոն առ այն, որ դատարանը կարող է արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշում կայացնել գործի քննության ցանկացած պահի, սակայն ոչ շուտ, քան պատասխանողի կողմից հայցադիմումի պատասխան ներկայացնելը, իսկ այն չներկայացվելու դեպքում՝ պատասխան ուղարկելու համար նախատեսված ժամկետի ավարտը: Այլ կերպ ասած՝ արագացված դատաքննություն կարող է կիրառվել՝

1. պատասխանողից հայցադիմումի պատասխանը ստանալու, իսկ այդպիսին չներկայացնելու դեպքում պատասխան ուղարկելու համար սահմանված ժամկետն ավարտվելուց հետո, եթե արագացված դատաքննություն կիրառելու հիմքերն ակնհայտ են վարույթի տվյալ փուլում,
2. նախնական դատական նիստի ընթացքում, եթե արագացված դատաքննություն կիրառելու հնարավորությունն ի հայտ է գալիս նախնական դատական նիստում նախապատրաստական կամ կողմերի տնօրինչական գործողությունների կատարման արդյունքում (հայցի փոփոխում, պահանջների ընդունում, գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող հանգամանքների ճշգրտում, ապացույցներ ձեռք բերելուն ուղղված միջնորդությունների բացակայություն և այլն),
3. դատաքննության ընթացքում, եթե արագացված դատաքննություն կիրառելու այս կամ այն հիմքը ծագում է դատավարության տվյալ փուլում և բացակայում է բանավոր ապացույցները հետազոտելու անհրաժեշտությունը (օրինակ՝ ալիմենտ բռնագանձելու վերաբերյալ գործով պատասխանողը հրաժարվում է հայրությունը վիճարկելու հետ կապված հակընդդեմ հայցից կամ ընդունում է հայցվորի ներկայացրած հայցապահանջները): Ընդ որում՝ նման որոշում գործնականում կարող է կայացվել նաև գործում առկա բանավոր ապացույցների հետազոտումն ավարտելուց

հետո (օրինակ՝ գործով նշանակված փորձագետին հարցաքննելուց կամ վկայի ցուցմունքը լսելուց հետո):

Քանի որ արագացված դատաքննության կիրառումը ենթադրում է գործի ըստ էության լուծում բանավոր դատաքննության փուլի շրջանցմամբ (այդ թվում՝ արդեն ընթացող դատաքննությունը դադարեցնելով), Օրենսգրքի 305-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշման մեջ պետք է նշվի եզրափակիչ դատական ակտի հրապարակման ժամանակը և վայրը:

Գործի լուծումը արագացված դատաքննության կարգով և վերջնական դատական ակտը:

Արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշման կայացման պահից դատարանն անցնում է եզրափակիչ դատական ակտի կայացմանը (305 հոդվ., մաս 1):

Եզրափակիչ դատական ակտը կայացվում է ընդհանուր պահանջների պահպանմամբ: Այն պետք է լինի օրինական, հիմնավորված, պատճառաբանված, բավարարի նման դատական ակտերին ներկայացվող այլ պահանջները՝ ներառյալ նրանք, որոնք վերաբերում են դատական ակտի բովանդակությանը:

Օրենսգրքի 305-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանվել է, որ եզրափակիչ դատական ակտը պետք է **հրապարակվի** ոչ ուշ, քան արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշման կայացման օրվանից տասնհինգօրյա ժամկետում:

Արագացված դատաքննությունը դադարեցնելը և գործի քննությունը վերսկսելը:

Օրենսգիրքը նախատեսել է իրավիճակներ, երբ եզրափակիչ դատական ակտ կայացնելիս դատարանը կարող է վերսկսել գործի քննությունն ընդհանուր կարգով: Բնականաբար, նման դեպքերում արագացված դատաքննություն կիրառելու որոշմամբ նշանակված օրը դատական ակտի հրապարակում տեղի չի ունենում:

Եզրափակիչ դատական ակտ կայացնելիս դատարանը կարող է հանգել հետևության, որ տվյալ գործն արագացված դատաքննության կարգով լուծվել չի կարող, քանի որ առկա են հանգամանքներ, որոնք պարզելու համար անհրաժեշտ է գործի քննությունն անցկացնել ընդհանուր կարգով (օրինակ՝ կարող է ծագել տեղագնություն կատարելու, փորձագետին հարցաքննելու, լրացուցիչ կամ կրկնակի փորձաքննություն նշանակելու անհրաժեշտություն և այլն): Վարույթին անհրաժեշտ ճկունություն հաղորդելու, ինչպես նաև դատարանին իր թերացումներն ուղղելու հնարավորություն ընձեռելու նկատառումներից ելնելով՝ օրենսգիրքը դատարանին հնարավորություն է ընձեռել նման դեպքերում դադարեցնել արագացված դատաքննությունը և գործի քննությունը շարունակել (վերսկսել) ընդհանուր կարգով: Արագացված դատաքննությունը դադարեցվում է, և գործի քննությունը

Օրենսգրքի 304-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ պատասխանողը հակընդդեմ հայց կարող է ներկայացնել մինչև առաջին աստիճանի դատարանի կողմից եզրափակիչ դատական ակտ կայացնելը:

շարունակվում է ընդհանուր կարգով նաև այն դեպքերում, երբ դատարանը վարույթ է ընդունում հակընդդեմ հայցը⁶, ինչպես նաև վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձի⁷ հայցը (306 հոդվ., մաս 1):

Արագացված դատաքննության կիրառումը դադարեցնելու և գործի քննությունը ընդհանուր կարգով իրականացնելու մասին դատարանը կայացնում է որոշում, որում նշվում է դատական նիստի ժամանակը և վայրը: Ընդ որում՝ Օրենսգրքի 306-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ նման դեպքերում գործի քննությունն ընդհանուր կարգով պետք է իրականացվի այն պահից, երբ կայացվել էր արագացված դատաքննությունն կիրառելու մասին որոշումը:

Պայմանավորված արագացված դատաքննության պարզեցված բնույթով, վարույթը թեթևացնելու, պարզեցնելու և իրավունքի պաշտպանության գործընթացն արագացնելու անհրաժեշտությամբ՝ Օրենսգրքով սահմանվել է նաև քննարկվող ընթացակարգով կայացվող եզրափակիչ դատական ակտերի՝ **օրինական ուժի մեջ մտնելու կրճատ ժամկետ**: Մասնավորապես սահմանվել է, որ արագացված դատաքննության կիրառմամբ կայացված եզրափակիչ դատական ակտն օրինական ուժի մեջ է մտնում այն կայացնելու⁸ օրվանից տասնհինգօրյա ժամկետում, եթե

⁷ Թեև Օրենսգրքի 306-րդ հոդվածի 1-ին մասն ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձի ներկայացրած հայցը վարույթ ընդունելը չի դիտարկում որպես արագացված դատաքննության կիրառումը դադարեցնելու հիմք, ԲԴՕ 37-րդ հոդվածի 1-ին մասի բովանդակությունից բխում է մինչև եզրափակիչ դատական ակտ կայացնելը նման հայց ներկայացնելու երրորդ անձի իրավունքը: Անկասկած, եթե ներկայացված հայցն ընդունվում է վարույթ, գործն արագացված դատաքննության կարգով քննվել չի կարող:

⁸ Կարծում ենք՝ պետք է օգտագործվեր «իրապարակելու» բառը:

դրա դեմ վերաքննիչ բողոք չի բերվում (305 հոդվ., մաս 4):
Ընդհանուր կանոնի ուժով հայցն առանց քննության
թողնելու մասին եզրափակիչ դատական ակտն օրինական
ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից յոթ օր
հետո (181 հոդվ., մաս 3):

Ուշագրավ է, որ թեև Օրենսգիրքը սահմանել է
արագացված դատաքննության կարգով կայացված
եզրափակիչ դատական ակտերի օրինական ուժի
մեջ մտնելու կրճատ ժամկետ, այն որևէ
հատուկ դրույթ չի պարունակում եզրափակիչ դատական
ակտը վերաքննության կարգով **բողոքարկելու
ժամկետների** մասին: Կարծում ենք, որ պարզեցված
վարույթի կարգով կայացված եզրափակիչ դատական
ակտերի բողոքարկման համար սահմանված
կրճատ ժամկետի օրինակով այստեղ ևս ճիշտ կլիներ
նախատեսել, որ արագացված դատաքննության
կարգով կայացված վճռի և գործի վարույթը կարճելու
մասին որոշման⁹ դեմ վերաքննիչ բողոք կարող է
ներկայացվել մինչև այդ ակտի օրինական ուժի մեջ
մտնելը:

⁹Հայցն առանց քննության թողնելու մասին եզրափակիչ դատական ակտի
դեմ վերաքննիչ բողոք բերելու ժամկետը սահմանված է Օրենսգրքի 362-
րդ հոդվածի 4-րդ մասով, այն է՝ հրապարակման պահից յոթ օր:

1. [Մեղրյան Ս.Գ., Պարզեցված ընթացակարգերը Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում \(գիտազործնական մեկնաբանություն\): Եր., ԵՊՀ հրատ, 2019, 81 էջ:](#)
2. Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի 28.02.1984 թ. թիվ R/84/5 հանձնարարական:
3. ՀՀ դատարանների նախագահների խորհրդի 1999 թ. մարտի 27-ի թիվ 9 որոշումը «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 125-129 հոդվածներով նախատեսված արագացված դատաքննության ինստիտուտի կիրառման կարգի մասին», http://www.court.am/files/news/13_am.pdf:
4. **M. van Hooijdonk & P. Eijssvoegel**, Litigation in the Netherlands, Kluwer 2009, էջ 87:
5. **Ринчинов Б.А.** Упрощенные (письменные) производства в суде первой и апелляционной инстанций // Сибирский юридический вестник. 2014. №1. <https://cyberleninka.ru>
6. **Сушина Т.Е.** Гражданский иск в контексте назначения ускоренных процедур судебного производства // Вестник Университета имени О.Е. Кутафина. 2018. №2 (42). <https://cyberleninka.ru>

Լրացուցիչ մեդիա-սյուժեերը նախատեսված են Ձեզ հետաքրքրող սյուժի մասին հավելյալ գիտելիքներ ստանալու համար: